

Steeds minder Kemphanen

De aanblik van duizenden Kemphanen op slaapplaatsen is snel aan het vervagen. Het gaat tegenwoordig eerder om honderden. En dan vooral in Fryslân, van oudsher de belangrijkste provincie voor deze steltlopers om tijdens de voorjaars trek in graslanden op te vetten. Daar werden in de jaren negentig nog 40.000 – 50.000 pleisterende vogels geteld.

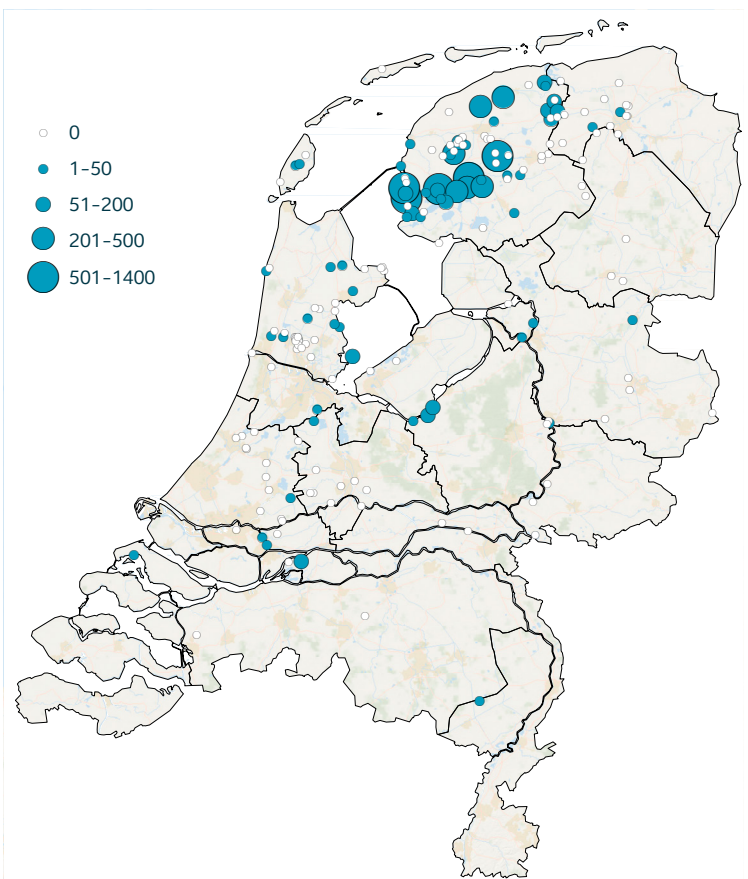
Uit onderzoek in de Friese weilanden bleek zo'n twintig jaar geleden al dat de aanwezige Kemphanen (in het Fries *Hoantsen*) niet zo goed kunnen opvetten en ruien, vermoedelijk vanwege te weinig voedsel. Als gevolg daarvan zijn Kemphanen binnen één generatie in het voorjaar een steeds oostelijkere trekroute gaan kiezen. Een tussenstop in de Pripyat-delta in Wit-Rusland werd aantrekkelijker dan in bijvoorbeeld de Oudegaasterbrekken. Ook bleek uit een analyse van trends in verschillende gebieden dat Kemphanen hun broedgebieden steeds meer van het Europese deel naar het Aziatische deel van de Siberische toendra verschuiven.

De aantalsontwikkeling van doortrekkende Kemphanen in Nederland is het beste met tellingen op slaapplaatsen te volgen. De soort foerageert graag verspreid in kleine groepjes over een groot gebied en is dan makkelijk te missen. 's Avonds verzamelen ze zich in groepen op gemeenschappelijke slaapplaatsen, vaak op een plas-drasperceel of waterberging, waar relatief veilig overnacht kan worden. Zulke plekken zijn vooral in West-Nederland te vinden. In het voorjaar van 2023 werd voor de vijfde keer een landelijke telling van Kemphanen op slaapplaatsen gecoördineerd. Eerdere voorjaarstellingen waren in 2008, 2011, 2015 en 2019. In Fryslân bestaat er al langer een traditie van steltloperstellingen op slaapplaatsen.

De landelijke tellingen werden rond 11 maart en 1 april uitgevoerd, vaak gecombineerd met tellingen van Grutto's, Scholeksters, Wulpen en Regenwulpen. In de eerste telperiode werden 168 gebieden in de avondschemer bezocht, tijdens de tweede periode 157. Op de meeste slaapplaatsen werden géén Kemphanen gezien, op 37 wel. Daarvan lag het merendeel in Fryslân (figuur). Het landelijke maximum kwam uit op 14.477 exemplaren. De grootste aantallen werden tijdens de tweede telling

(met betere weersomstandigheden dan in maart) gezien. De grootste slaapplaatsen waren de Workumerwaard (1400) en de Wyldlannen in de Alde Feanen (1375). Er zijn vijf Natura 2000-gebieden die mede zijn aangewezen omdat ze een belangrijke slaapplaats voor de Kemphaan vormen. Van deze vijf gebieden wordt alleen in de Oostvaardersplassen het doelaantal gehaald, omdat zich hier in augustus enkele honderden Kemphanen ophouden.

Niet alleen op trek zijn de aantallen lager dan in de vorige eeuw. In grote delen van Noord-Europa neemt de Kemphaan in aantal af als broedvogel. In Nederland bungelt de soort aan een zijden draadje. Jaarlijks worden nog maar enkele territoria gevonden. Geschikt broedbiotoop, zeer nat en extensief gebruikt grasland, is nauwelijks meer te vinden in het Nederlandse landschap. Er is weinig perspectief voor *Hoantsen*.

✦ *Kemphanen en Grutto's*
Foto: Marcel van Kammen

✦ *Maximum aantal Kemphanen op slaapplaatsen in het voorjaar van 2023 (blauw). Getelde gebieden zonder Kemphanen zijn ook weergegeven (wit).*

♠ Man Kemphaan in broedkleed, met kenmerkende kraag.
Foto: Henk Laverman